

UN ALT TEMEI PENTRU REVIZUIRE ÎN PROCESUL CIVIL

ANOTHER GROUND FOR REVIEW IN CIVIL PROCEEDINGS

DOI: 10.5281/zenodo.8215802

UDC: 347(478):347.91/.95

Dumitru CALENDARI

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

E-mail: dumitru.calendari@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8668-3345

Rezumat: *În articol a fost efectuată o cercetare a practicii judiciare și a normelor procesual-civile privind unul din temeiuri ale revizuirii hotărârilor judecătorești, în legătură cu aflarea pe rol la instanțele de judecată a unor cauze civile. Problema științifică importantă constă în fundamentarea științifică a modului de aplicare în practică a prevederilor legale precum că, hotărârea definitivă și irevocabilă pronunțată pe aceeași problemă, în cadrul procedurilor similare, poate fi considerată ca circumstanță sau faptă esențială, temei pentru revizuire, ceea ce nu este prevăzut în prezent expres în art.449 CPC RM, precum și analiza legislației, soldată cu fundamentarea propunerilor de rigoare în vederea perfecționării legislației și a jurisprudenței. Prin studiul dat dorim să provocăm la analiza și discuții în continuare cu privire la tema respectivă.*

Cuvinte-cheie: *procesul civil, revizuirea, practica judiciară, circumstanțe sau fapte esențiale*

Abstract: *In the article, research of judicial practice was carried out and the procedural-civil norms regarding one of the grounds for reviewing court decisions, because of the reason finding some civil cases pending in the courts. The important scientific problem lies in the scientific substantiation of the practical application of the legal provisions, the final and irrevocable decision pronounced on the same issue, in similar procedures, can be considered as the essential circumstance or fact, grounds for review, which is not currently expressly provided for in art. 449 CPC RM, as well as the analysis of the legislation, resulting in the substantiation of rigorous proposals in order to improve the legislation and jurisprudence. Through this study, we want to provoke further analysis and discussion on the respective topic.*

Key words: *civil process, revision, judicial practice, essential circumstances or facts*

Introducere

Potrivit prevederilor art.4 din Codul de procedură civilă al RM (în continuare - CPC RM) - sarcina procedurii civile constă în justa judecarea cu respectarea termenului rezonabil, a cauzelor privind apărare a drepturilor care au fost încălcate sau contestate, precum și a libertăților și a intereselor legitime ale

persoanelor fizice, persoanelor juridice și asociațiilor lor, intereselor autorităților publice, dar și ale altor persoane subiecții ale raporturilor juridice de muncă, civile, familiale, ale altor raporturi juridice, de asemenea, în apărarea intereselor statului și ale societății, în vederea consolidării legalității și a ordinii de drept, pentru prevenirea cazurilor de încălcarea legii.

Procedura de examinare a cauzelor civile în ordine de revizuire este prevăzută și reglementată prin lege, și anume în Capitolul XXXIX din Codul de procedură civilă al RM (art. 446 - 453). Revizuirea, în procedură civilă, este o cale de atac de retractare, ce presupune dreptul la redeschiderea procedurii. Însă, aceasta nu presupune rejudecarea unei cauze civile în mod implicit, doar în rezultatul admiterii cererii de revizuire, și în baza unor temeuri concrete în acest sens. Altfel, putem vorbi despre o ingerință asupra securității al raportului juridic (Poalelungi, Filincova, Sîrcu, *et al.*, 2013, p. 388). Pot fi supuse căii de atac revizuirii doar actele judiciare de dispoziție, la care potrivit art. 446 CPC RM se referă hotărârile, ordonanțele, încheierile și deciziile devenite irevocabile ale tuturor instanțelor de judecată. Revizuirea poate fi declarată doar potrivit temeiurilor expres stipulate în art. 449 CPC RM. Lista acestor temeuri este una exhaustivă și nu poate fi în nici un fel completată. Declararea căii de atac a revizuirii pentru alte temeuri care nu sunt prevăzute expres în această normă are ca efect respingerea cererii de revizuire depuse ca fiind inadmisibilă. În caz contrar, dacă se admite cererea de revizuire pentru alte temeuri, acest fapt duce la încălcarea securității ce au raporturi juridice și, respectiv, automat la violarea articolului 6 §.1 al CEDO (Troianovschi, 2016, p.34).

Nu constituie temeuri de revizuire potrivit art. 449 CPC RM - hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă din practica judiciară națională a Curții Supreme de Justiție sau internațională stabilită pentru aceeași problemă și în procedură similară, ca drept circumstanțe sau fapte esențiale pentru declararea revizuirii.

Metodologia cercetării

La elaborarea articolului prezent a fost folosit un material teoretic, empiric și normativ. Totodată, cercetarea acestui subiect a fost posibilă în rezultatul aplicării mai multor metode de cercetare științifică care sunt specifice teoriei și doctrinei procesual-civile: metoda logică, analiza sistemică, metoda analizei comparative etc.

În cadrul pregătirii articolului au fost analizate prevederile legislației naționale în vigoare, dictrina în domeniu, a fost selectată și supusă analizei jurisprudența națională și a Curții Europene pentru drepturile omului.

De asemenea, în cadrul pregătirii materialelor pentru publicarea articolului a fost depusă spre examinarea la adresa Curții Constituționale a RM o sesizare cu privire la verificarea constituționalității prevederile art. 449 CPC RM în

partea cu privire la lipsa prevederilor privind temeiul revizuirii - hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă din practica judiciară națională sau internațională stabilită pentru aceeași problemă și în procedură similară; și art.449 lit.b) CPC RM, prin prisma neincluserii hotărârilor judecătorești definitive și irevocabile din practica judiciară națională și internațională stabilită pentru aceeași problemă și în procedură similară, drept circumstanțe sau fapte esențiale pentru declararea revizuirii. Respectiv, suntem în așteptarea hotărârii Curții Constituționale, iar, prin studiul prezent dorim să provocăm cititorii la analiza și discuții în continuare cu privire la tema respectivă și viabilitatea posibilelor modificări *de lege ferenda*.

Rezultate și discuții

În situația în care este invocat temeiul stipulat la art. 449 lit. b) CPC RM - au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale cauzei care nu au fost cunoscute, dar și nu au putut fi cunoscute pentru revizuent, și dacă probează că a întreprins toate măsurile posibile pentru a afla circumstanțe și fapte esențiale în timpul de judecare anterioare a cauzei, este important ca aceste circumstanțe sau fapte respective, care au existat obiectiv până la data când a fost pronunțată hotărârea judecătorească, să fie confirmate prin unele probe concludente și pertinente prezentate, să aibă o importanță esențială pentru soluționarea justă a pricinii, adică să aibă o putere hotărâtoare asupra concluziei, hotărârii instanței judecătorești, și să fie descoperite după devinirea irevocabilă a hotărârii judecătorești.

Definițiile circumstanțelor nou-descoperite și faptelor esențiale, și condițiilor care trebuie să le corespundă sunt date atât în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 2 din 15.04.2013, punctul 14, cât și în Manualul judecătorului pentru cauze civile.

Sunt definite ***circumstanțele nou-descoperite*** - totalitatea de fapte juridice (adică obiect al probației) care duc la nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile, cu importanță esențială pentru justa soluționarea a pricinii, totodată, având putere decisivă asupra soluției instanței judecătorești, necunoscute anterior revizuentului, dar care au existat până la momentul pronunțării hotărârii asupra pricinii, și care au fost descoperite după devinirea irevocabilă a hotărârii instanței de judecată, și dacă revizuentul probează că a întreprins toate măsurile posibile pentru a descoperi aceste circumstanțe și fapte esențiale în perioada judecării cauzei și faptele esențiale în perioada judecării anterioare a cauzei civile (Poalelungi, et.al., 2013, p.388).

La rândul său, ca modalitate a dovedirii circumstanțelor, potrivit practicii judiciare, doctrinei și prevederilor art. 117 alin. (2) CPC RM, ***elemente de fapt*** – „constitue explicațiile părților și ale altor persoane participante în cauza civilă și care sunt interesate în soluționarea pricinii, declarațiile martorilor, probe

materiale, înscrisuri, înregistrări audio și/sau video, concluziile experților. Conform art. 451 alin. (1) CPC RM, se indică expres temeiul de declarare a cererii de revizuire stipulat la art. 449 CPC RM, iar la cererea de revizuire trebuie să fie anexate obligatoriu toate aceste probe ce le confirmă” (Poalelungi, et.al., 2013, pp.390-392).

„Se evidențiază faptul că obiect al dovedirii, probației, la examinarea cereri de revizuire a hotărârii, sunt circumstanțele importante, atât în sens material, cât și în sens procedural” (Poalelungi, et.al., 2013, p.392).

Potrivit normelor constituționale, art. 1 alin. (3) din Constituția RM, *„Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate.”* În conformitate cu art. 4 alin. (1) și (2) din Constituția RM – *„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță ... cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”*

Potrivit lui Coban I., prin revizuirea hotărârii judecătorești se atentează la stabilitatea raporturilor juridice, din considerentul că de multe ori se face uz de acest instrument procedural în vederea periclitării autorității lucrului judecat și a rediscuta soluția fundamentată în actul judecătoresc irevocabil (Coban, 2012, p.34).

„Potrivit jurisprudenței Curții Europene pentru drepturile omului (CtEDO), securitatea raporturilor juridice reprezintă situația de certitudine juridică care se extinde în viitor în favoarea unei personae, întemeiată, de regulă, pe un act judiciar ori pe un alt eveniment sau un act ca un izvor de drept, indiferent de natura juridică ce o are acesta. Securitatea raporturilor juridice se referă la o situație când o chestiune a fost examinată și soluționată, și nu mai implică o reexaminare nouă a acesteia. Încălcarea securității a raportului juridic constituie o invalidare a acelei certitudini ce a rezultat dintr-o soluție contrară beneficiului persoanei sau situația când hotărârea nu a fost schimbată legal, dar a pierdut din efectele sale încat a afectat în esență beneficiul de care se bucură această persoana” (Troianovschi, 2016, p.48).

Convenția Europeană nu garantează dreptul la o redeschidere a procedurii finite, și art. 6 CEDO nu se aplică în cazul procedurii în care este examinată o cerere de revizuire a unei pricini care s-a finalizat printr-o hotărârea judecătorească definitivă (*Sablon c. Belgiei*, §. 86). Odată ce cauza a fost soluționată printr-o hotărâre judecătorească definitivă internă, care a dobândit autoritatea lucrului judecat, nu se admite că, o cale de atac sau o cerere extraordinară, care a fost formulată ulterior pentru revizuirea hotărârii respective,

permit să se susțină în mod credibil că există un drept recunoscut în ordinea juridical la nivel național sau că rezultatul procesului în cadrul căreia s-a pus problema pronunțării asupra caracterului oportun al reexaminării pricinii este decisiv pentru „drepturi și obligații cu caracter civil” (*Bochan c. Ucrainei (nr. 2)*, §. 44-45).

În schimb, dacă o cerere de recurs extraordinară duce cu drept deplin sau concret la rejudecarea în întregime a pricinii, art. 6 se aplică în ordine obișnuită pentru procedura de „reexaminare” (*Bochan c. Ucrainei (nr. 2)*, §. 46). De asemenea, similar, s-a făcut o apreciere că art. 6 CEDO se aplică în situații în care, fiind numită „excepțională” sau „extraordinară” în dreptul național intern, reieșind din natura și sfera de aplicare ale acesteia, procedura a fost considerată ca fiind asimilabilă unei proceduri de apel ordinare, încadrarea la nivel național nu a fost considerată de Curte drept decisivă pentru chestiunea aplicabilității (*San Leonard Band Club c. Maltei*, §. 41-48).

Este recunoscut faptul că, rolul jurisprudenței este foarte importantă și efectuând analiza temei în cauză putem menționa jurisprudența relevantă în cauză care se exprimă prin următoarele.

Or, art. 8 alin. (1) din Constituția RM stipulează că, *(1) Republica Moldova se obligă să respecte ... tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.*

Totodată, art. 2 alin. (1) CPC RM prevede că, *(1) Procedura de judecare a cauzelor civile în instanțele judecătorești de drept comun este stabilită de Constituția Republicii Moldova, de hotărârile și deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului, de hotărârile Curții Constituționale, de prezentul cod și de alte legi organice...*

Prin Hotărârea Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO) *Vusic c. Croatia din 07.07.2010*, în cauza nr.48101/07, pct.44, se precizează că: „44. ..., Curtea reiterează faptul că unul din aspectele fundamentale ale statului de drept este principiul securității raporturilor juridice, principiu care rezultă implicit în Convenție (a se vedea *Beian c.s România (nr.1)*, nr.30658/05, §.39, CEDO 2007 XIII, extrase)”.

Deciziile contradictorii pe cauze similare, adoptate de aceeași instanță și care, în plus, constituie instanța de ultimă treaptă de jurisdicție pe cauza respective, ar putea încălca principiul respectiv, în absența unui mecanism care asigură consistența și astfel, ar putea submina încrederea societății în sistemul judecătoresc (a se vedea, spre exemplu, *Beian c. România (nr.1)*, nr.30658/05, §.36-39 [10]; *Tudor Tudor c. România*, nr.21911/03, §.29, 24.03.2009 și *Iordan Iordanov și alții c. Bulgaria*, nr.23530/02, §.47-53, 02.07.2009), asemenea încredere fiind una din componentele esențiale ale Statului care este un stat de drept. Statele părți au obligația de a-și organiza sistemul judiciar astfel încât să evite adoptarea deciziilor discordante (a se vedea *Vrioni și alții c. Albania*,

nr.2141/03, §.58, 24.03.2009).

Însăși existența a două decizii contradictorii ale instanțelor de judecată, mai ales a Curții Supreme de Justiție, ca ultima instanță, este incompatibilă cu principiul securității raporturilor juridice. Rolul instanței, mai ales instanței supreme, este tocmai de a rezolva conflictele de jurisprudență, de a evita divergențele și de a asigura aplicarea uniform a legii.

Spre exemplu, potrivit spețelor, prin decizia din 17.04.2018 a Curții de Apel Cahul, pe dosarul nr.05-3a-771-07072017, au fost admise apelurile declarate de Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Inspectoratul Fiscal de Stat pe Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia, a fost casată parțial hotărârea din 22.11.2016 a Judecătoriei Comrat în partea respingerii acțiunii ca depusă cu omiterea termenului de prescripție și în această parte a fost emisă o nouă hotărâre prin care cerințele înaintate de Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia în interesele Ministerului Finanțelor cu privire la anularea hotărârii Adunării Populare a Găgăuziei nr. 407-(...) din 16.05.2012 „Cu privire la acordarea regimului facilitat de impozitare SRL „V...-C...” și anularea hotărârii nr. 423-(...) din 10.08.2012 „Cu privire la introducerea modificărilor în hotărârea nr. 407-(...), au fost respinse ca neîntemeiată. În rest, hotărârea a fost menținută.

Prin încheierea din 03.10.2018, cauza nr.3ra-1043/18, al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție au fost considerate ca inadmisibile recursurile, declarate de către Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia în interesele Ministerului Finanțelor al RM, Direcția generală administrare fiscală Sud a Serviciului Fiscal de Stat și Ministerul Finanțelor al RM, respectiv a fost menținută decizia din 17.04.2018 a Curții de Apel Cahul.

Iar potrivit unei alte practici, prin decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrative lărgit al Curții Supreme de Justiție nr.3ra-658/2021 din 24.12.2021 prin care au fost admise recursurile depuse de Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia și de Serviciul Fiscal de Stat. Au fost casate integral decizia din 02.03.2021 a Curții de Apel Comrat și hotărârea din 04.12.2018 a Judecătoriei Comrat, sediul Central și a fost emisă o decizie nouă, prin care: S-a admis acțiunea depusă de Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia împotriva Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, Serviciului Fiscal de Stat, Adunării Populare a Găgăuziei, Comitetului Executiv al Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia și SRL „M...” cu privire la contestarea actelor administrative. A fost anulată hotărârea Adunării Populare a Găgăuziei nr. 290-(...) din 01.10.2010 „Cu privire la acceptul de acordare a regimului preferențial de impozitare „M...” SRL. A fost anulat acordul Inspectoratului Fiscal de Stat pe Unitatea Teritorială Autonomă a Găgăuziei nr. 2 din 11.10.2010 „Cu privire la acordarea regimului preferențial de impozitare SRL „M...”. Au fost

anulate consecințele juridice care au survenit în urma adoptării hotărârilor menționate.

Ulterior, în baza deciziei respective a Curții Supreme de Justiție nr.3ra-658/2021 din 24.12.2021, la data de 24.03.2022, Serviciul Fiscal de Stat a depus la Curtea de Apel Cahul o cerere de revizuire împotriva deciziei din 17.04.2018 a Curții de Apel Cahul, menționate mai sus, întemeindu-se pe prevederile art.449 lit.b) CPC RM.

Obiectul comun al acestor cauze civile a constituit acordarea regimului preferențial de impozitare. Pentru detalii se poate de accesat și de studiat hotărârile judecătorești publicate integral. Dar pe noi interesează o altă chestiune.

Astfel, prin adoptarea unei noi decizii pe aceeași problemă, în cadrul procedurilor similare, și prin respingerea eficientă, în acest mod a deciziei precedente, fără a face referință la această sau prin argumentare contrariului, instanța supremă poate deveni ea însăși sursa insecurității. În acest mod este încălcat principiul securității raporturilor juridice, inerente articolului 6 §.1 al CEDO.

Mai ales, Hotărârea CtEDO din 27.05.2010 în cauza nr.13279/05, *Nejdet Şahin și Perihan Şahin c. Turcia*, §.50, aceasta subliniază, de asemenea, faptul că a fost deja sesizată cu litigii care ridică problema divergențelor de jurisprudență în raport cu exigențele articolului 6 § 1 al Convenției (a se vedea, în special, *Zielinski, Pradal, Gonzalez și alții c. Franța [MC]*, nr.24846/94 și nr.34165/96 până la 34173/96, *Beian c. România (nr.1)*, nr.30658, CEDO 2007 XIII (extrase, și *Jordan Jordanov și alții c. Bulgaria*, nr.23530/02, 02.07.2009).

Divergențele respective constituie rezultatul discrepanțelor în deciziile emise de judecătorii din instanță, supuse examinării către o instanță supremă, a cărei rol era anume de a rezolva aceste divergențe prin interpretarea ulterioară (*Zielinski, Pradal, Gonzalez și alții c. Franța*, §.59, și *Beian vs România*, §39).

Potrivit articolul 4 alin. (4) Codul civil RM - *La interpretarea și aplicarea legislației civile se ține cont de nevoia de a promova aplicarea uniformă a dispozițiilor legale, buna-credință, precum și certitudinea juridică*.

Astfel, hotărârea definitivă și irevocabilă pronunțată pe aceeași problemă, în cadrul procedurilor similar, poate fi considerată ca circumstanță sau fapta esențială, temei pentru revizuire, ceea ce nu este în prevăzut expres în prezent în art.449 CPC RM, precum și hotărârea interpretativă și explicativă a CSJ.

Articolul 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova impune adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile și previzibile. Exigența accesibilității presupune ca textele din legi să poată fi cunoscute de către destinatar. Orice persoană trebuie să poată să dispună de toate informații privind normele juridice aplicabile în cazul concret (*hotărârea CtEDO pe cauza Khlyustov c. Rusia*, 11.07.2013, §. 68). Mai mult ca atât, pentru ca o lege să îndeplinească exigența de previzibilitate, această trebuie să precizeze cu claritate suficientă întinderea și

modalitatea de exercitare a puterii discreționare a autorităților în domeniul respectiv, având în vedere scopul legitim care se urmărește, pentru a oferi persoanelor o protecție adecvată împotriva arbitrarului (*hotărârile CtEDO pe cauzele Sissanis c. România*, 25.01.2007, §.66; *Seychell c. Malta*, 28.08.2018, §.50-52). O putere discreționară care nu este delimitată, nu trece de testul previzibilității, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal. Și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești este valabilă aceeași concluzie (Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 23.11.2015, §. 61). La elaborarea actului normativ, legiuitorul trebuie să respecte normele tehnicii legislative pentru ca acesta să întrunească exigențele de calitate, accesibilitate și previzibilitate. Curtea Europeană a precizat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*hotărârea CtEDO pe cauza Del Rio Prada c. Spania [MC]*, 21.10.2013, §. 92, 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele schimbătoare presupune exprimarea unor acte normative în termeni care sunt, într-o mai mică sau mai mare măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor astfel de reglementări depinde de practică (*hotărârea CtEDO pe cauza Kokkinakis c. Greece*, 25.05.1993, §.40). Pe de o parte, utilizarea unor criterii și a unor concepte prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative duce la incompatibilitatea acestora cu exigențele clarității și previzibilității, privind efectele sale (*hotărârea CtEDO pe cauza Liivik c. Estonia*, 25.06.2009, §.96-104).

Concluzii

Potrivit legislației în vigoare hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă din practica judiciară națională sau internațională stabilită pentru aceeași problemă și în procedură similară, nu poate servi ca temei pentru declararea revizuirii.

Respectarea Constituției, tratatelor internaționale, inclusiv, Convenției Europene pentru Drepturile Omului și a libertăților fundamentale, jurisprudenței CtEDO, este primordială în aplicarea legilor. Și mai ales, dacă este vorba despre înfăptuirea justiției și folosirii căilor de atac ordinare/extraordinare prin prisma art.114 și art.119 din Constituția Republicii Moldova, și în interesele Statului.

Reieșind din jurisprudența CtEDO instanța de judecată supremă națională trebuie să rezolve divergențele apărute ca rezultatul discrepanțelor în deciziile emise de judecătorii, prin interpretarea ulterioară.

Analizând practica judiciară a Curții Europene și normele procesuale naționale care pun accent pe prioritatea reglementărilor internaționale, putem concluziona că hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă din practica judiciară națională sau internațională stabilită pentru aceeași problemă și în procedură similară, poate fi un temei pentru declararea revizuirii.

Referințe bibliografice:

1. Coban, I. (2012). *Aspecte teoretice și practice privitor la imputernicirile instanței judecătorești la examinarea cererii de revizuire în procesul civil*. Chișinău: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), nr.8(58), 2012, pp.30-34.
2. *Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 06.06.2002*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019.
3. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018.
4. *Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.
5. *Convenția Europeană de la Roma pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298 din 24.07.1997)*. [Citat 10.11.2022] Disponibil: [https://www.echr.coe.int/Documents/ Convention_ROM.pdf](https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf)
6. *Decizia Curții de Apel Cahul din 17.04.2018. Dosarul nr.05-3a-771-07072017*. [Citat 10.11.2022] Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ae865c23-e35c-e811-80d7-0050568b4d5b
7. *Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 03.10.2018. Dosarul nr.3ra-1043/18*. [Citat 10.11.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=46659
8. *Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 24.12.2021. Dosarul nr. 3ra-658/2021*. [Citat 10.11.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=65017
9. Hotărârea CtEDO pe cauza *Vusic c. Croatia*, din 07.07.2010, nr.48101/07. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-99730>
10. Hotărârea CtEDO pe cauza *Beian c. România*, din 06.12.2007, nr.30658/05. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122800>
11. Hotărârea CtEDO pe cauza *Tudor Tudor c. România*, din 24.03.2009, nr.21911/03. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122761>
12. Hotărârea CtEDO pe cauza *Iordan Iordanov și alții c. Bulgaria*, din 02.07.2009, nr.23530/02. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-123405>
13. Hotărârea CtEDO pe cauza *Vrioni și alții c. Albania*, din 24.03.2009, nr.2141/03. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-91804>
14. Hotărârea CtEDO pe cauza *Nejdet Şahin și Perihan Şahin c. Turcia*, din 27.05.2010, nr.13279/05. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107156>
15. Hotărârea CtEDO pe cauza *Zielinski, Pradal, Gonzalez și alții c. Franța [MC]*, din 28.10.1999, nr.24846/94 și nr.34165/96 până la 34173/96. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-62948>
16. Hotărârea CtEDO pe cauza *Khlyustov c. Rusia*, din 11.07.2013, nr.28975/05. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122186>

17. Hotărârea CtEDO pe cauza *Sissanis c. România*, din 25.01.2007, nr.23468/02. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79230>
18. Hotărârea CtEDO pe cauza *Seychell c. Malta*, din 28.08.2018, nr.43328/14. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-185312>
19. Hotărârea CtEDO pe cauza *Del Rio Prada c. Spania [MC]*, din 21.10.2013, nr.42750/09. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127697>
20. Hotărârea CtEDO pe cauza *Kokkinakis c. Greece*, din 25.05.1993, nr.14307/88. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57827>
21. Hotărârea CtEDO pe cauza *Liivik c. Estonia*, din 25.06.2009, nr.12157/05. [Citat 10.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93250>
22. *Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 1 din Legea nr. 54 din 21 februarie 2003 privind contracararea activității extremiste (utilizarea simbolurilor naziste), nr. 28 din 23.II.2015, §. 61.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.79-89/23 din 01.04.2016.
23. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată a legislației procedural la examinarea pricinilor civile în ordine de revizuire”, nr. 2 din 15.04.2013, pct. 1.* În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.7-8, pag.14.
24. Ghid privind art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului. Drept la un proces echitabil (aspectul civil). Actualizat la 30 aprilie 2018. [Citat 10.03.2022] Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ROM.pdf
25. Poalelungi, M., Filincova, S., Sîrcu, Iu., et al. (2013). *Manualul judecătorului pentru cauze civile. Ed. a II-a.* Chișinău: Î.S.F.E.-P „Tipografia Centrală”.
26. *Sesizarea nr. 30g din 10.02.2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 449 din Codul de procedură civilă.* [Citat 10.11.2022] Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/30g_2023.02.10.pdf
27. Troianovschi, C. (2016). *Revizuirea – un apel camuflat sau un mijloc de apărare a drepturilor in procesul civil?* Chișinău: Revista Institutului Național al Justiției, nr.2(37), pp.39-49.